

מקורות לעיון במס' בבא מציעא: פרק השואל

דף יט

מ. זילברמן

אדר תשע"ג

(קא.) יורד לתוך שדה חבירו. א] איתא בגמ' איתמר היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה אמר רב פפא ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע, ע"כ.

ובטעם הדין דמחייב היורד לשלם, עי' בש"ך (חו"מ סי' שצ"א סק"ב) בענין התוחב אוכלין לתוך פיו של בהמת חבירו שהביא מדברי המהרש"ל (ב"ק פ"ט סי' כ"ח) דפטור. וכתב הש"ך דהיינו דוקא בתחב אוכלין של אחרים, ע"פ דברי התוס' בב"ק (קא.) דחייב רק בבא ההנאה ע"י מעשיו או ע"י מעשה בהמתו, אבל בתחב אוכלין שלו, חייב בעל הבהמה לשלם לו, "דלא גרע מיורד שלא ברשות וטעמא ביורד שלא ברשות כיון שמתכוין להשביח חייב לשלם לו יציאותיו".

ועי' בשיעורי ר' שמואל (ב"ב ד: אות ק"ב) שהסביר דברי הש"ך ע"פ יסוד הברכת שמואל (ב"ק סי' י"ד אות ב') דיש חילוק בין יסוד חיוב נהנה מדעת בעלים לבין יסוד חיוב נהנה שלא מדעת בעלים. דבנהנה שלא מדעת בעלים יסוד החיוב הוא על מה שנטל ההנאה ממנו, וחיוב זה אינו אלא על ידי מעשיו או מעשה בהמתו של הנוטל. ואילו יסוד חיוב הנהנה מדעת בעלים הוא במה שקיבל ההנאה מן הבעלים, וחייב על כל מה שקיבל אפ' אינו ממעשיו או ממעשה בהמתו. ועל פי זה יסוד היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות הוא במה שמקבל הנאה ולא במה שנוטל הנאה ובכן חייב אף שלא ע"י מעשיו או מעשי בהמתו. [וע"ש דהסביר דזהו בשדה העשויה ליטע, דאילו בשדה שאינה עשויה ליטע החיוב משום משתרשי ליה. וע"ש עוד באות ק"ז שסביר דלשיטת ברמב"ן במלחמות ועליות דרבינו יונה בסוגיא שם החיוב בשדה העשויה ליטע הוא משום נהנה.]

ב] כתב הרמ"א (סי' של"ה ס"א), "המלמד עם בן חבירו שלא מדעת האב יש אומרים דחייב לשלם לו כדין היורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות שיתבאר לקמן סימן שע"ה (מרדכי ריש פרק האומנין והגהות מרדכי) ויש חולקין (תשובת רשב"א ח"א סימן תרמ"ה)". ועי' בש"ך (סק"ג) שכתב, "ולפע"ד ליכא למ"ד הכי דלא קאמר מהר"מ במרדכי ובהגמ"ר שם ע"ז דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות היינו לומר דכמו דהתם משלם לו כיון נהנה ה"נ הכא כיון דא"ל למוד עם בני וגלי דעתי דניחא ליה משלם מה שנהנה ואפ'י תימא דדעת מהר"מ כמ"ש הרב מ"מ לפענ"ד עיקר כהרשב"א וכו'". וראית הרשב"א דאין זה דומה ליורד לתוך שדה חבירו היא מגדרים (לג.) דהמודר הנאה מחבירו מלמד בן חבירו אף במקום דנוטלין שכר. הרי דללמד לבן חבירו לא חשיב כמהנה אותו. והש"ך ס"ל דזוהי ראי' מוכרחת.

אך בספר פתחי חושן (שוכרים פ"ח הע' ס"ט) העיר מתשובה אחרת של הרשב"א (ח"ז סי' תקט"ז) שכתב, "ואדם שהלך למדינת הים ובא אחד ולימד את בנו צריך ליתן לו שכר לפי שהוא כמו שדה העומד ליטע

ואמרינן היורד לתוך שדה שמין על התחתונה והוא מחוייב ללמד את בנו אך מזה תהא יד המלמד על התחתונה שאם היה מלמד עשיר וטוב והיה נוטל את בנו במאה דינרין והבן אין צריך למלמד כי אם מחמשים דינרין לא יתן לו כי אם חמשים דינרים". ע"ש מה שכתב ליישב. ועי' בספק חלקת בנימין (ביאורים ד"ה ויש חולקין) מה שחלק על דבריו.

עיקר תוס' פרק השואל

- (צד.) השואל
- (צד:) דקיימא
- (צו.) ונשאל, שאל
- (צו:) בעל קמא, אלא, בעל בתרא, אמר
- רבא
- (צז.) ביום
- (צז:) השוכר, והלב, לימא, והלה, ורה
- הונא, רב נחמן
- (צח.) מתוך
- (צח:) שאלה, ואמר לו
- (צט.) באומר, כיון, כך תקנו
- (ק.) ולחזי, הא, דמי
- (ק:) כסות
- (קא.) דברוה, כדי
- (קא:) לא יטלנה
- (קב.) בגובתא, אי הכי, לא צריכא
- (קב:) הכל
- (קג.) נקיטת, פרדיסי